

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาความต้องการได้รับการนิเทศภายในของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จึงได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเพื่อนำมาอ้างอิงและสนับสนุน โดยเรียงลำดับเอกสารที่ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียน
2. ความจำเป็นของการนิเทศภายใน โรงเรียน
3. หลักการนิเทศภายใน โรงเรียน
4. กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน
5. ขอบข่ายของการนิเทศภายใน โรงเรียน
  - 5.1 ด้านหลักสูตร
  - 5.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน
  - 5.3 ด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 5.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียน
6. ลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การจัดการศึกษานั้นจะต้องมีหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้นำแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผล ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตรเพราะเป็นผู้ดำเนินการสอน ผู้บริหารมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือครูแก้ปัญหาการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพของครู และบุคลากรในโรงเรียนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นการติดตามให้การช่วยเหลือ สนับสนุน การปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลงานที่มี

คุณภาพสูง ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจ เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร โรงเรียน นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียนไว้ดังนี้

อาคม จันทร์สุนทร (2547, 26) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครูรวมทั้งทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กรมีความก้าวหน้ามีประสิทธิภาพตามมา

จำเริญ แสงตะกาย (2551, 9) การนิเทศภายใน โรงเรียนหมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูบุคลากรในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

ผดุง เฉลียวศิลป์ (2540, 7) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกๆ คน

รินทร์ทอง วรรณศิริ (2541, 7) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันดำเนินงาน โดยมุ่งให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนการสอน ในทางที่ดีขึ้นอันส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักเรียนให้สูงขึ้น

สมศักดิ์ เสวตสุพร (2549, 12) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการความพยายามทุกวิถีของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ในอันที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของครู เพื่อให้เกิดผลต่อคุณภาพทางการศึกษาสูงสุด ตามที่พึงประสงค์

กิตติ ปภะโรจน (2538, 10) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายใน โรงเรียน เป็นการดำเนินการจัดให้มีการร่วมกันดำเนินงานของบุคลากรภายใน โรงเรียนเองเพื่อให้การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง แก้ไขปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ผลดีต่อคุณภาพของนักเรียน

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, 62) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศภายใน โรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารที่ทำร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

สัจจ อุทรานันท์ (2530, 200; อ้างถึงใน จำเริญ แสงตะกาย, 2551, 9) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการทำงานของครูและบุคลากรภายใน โรงเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, 51) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศภายใน โรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน

ให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอน โดยให้ความร่วมมือของบุคลากร
ในโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิ่งครวีพันธ์ (2536, 32; อ้างถึงใน จำเริญร แสงพะกาย, 2551, 9) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงาน
ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายใน โรงเรียนซึ่งมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนและมีกระบวนการเฉพาะ
เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่แท้จริงคือ ได้ผลงานดีมีคุณภาพสูงมีการพัฒนางาน พัฒนาคณะ ให้นี้
ความพอใจและมั่นใจในการทำงาน

อาคม จันทสุนทร (2527, 26; อ้างถึงใน จำเริญร แสงพะกาย, 2551, 9) ให้ความหมายว่า
หมายถึง การชี้แจงกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน รวมทั้งให้ครูเกิด
ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ

จากแนวคิดของการนิเทศภายใน สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวน
การปฏิบัติงานที่ร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน ในการพัฒนา
ปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น หรือเพื่อ
ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น

ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

แม้เดิมการนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษาเท่านั้น
ครูเป็นเพียงผู้รับการนิเทศแต่ในปัจจุบันงานนิเทศการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น เพราะมีการเปลี่ยนแปลง
รูปแบบทางการศึกษาด้านต่างๆมากขึ้น ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การเน้นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
การขยายตัวด้านขนาดโรงเรียนและบุคลากรมีมากขึ้น การนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหารการศึกษาและ
ศึกษานิเทศก์จึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการนิเทศในโรงเรียน โดยใช้ระบบการดำเนินงาน นักวิชาการ
ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2530, 116-117) ได้กล่าวว่า ในภาวะปัจจุบันการนิเทศภายใน โรงเรียน
มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุผลดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศ
การศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง
2. สภาพปัญหาและความต้องการของ โรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยาก
ที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของ โรงเรียน ได้การสนอง
ความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ บางคนยังมีความชำนาญในสาขาเฉพาะวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด และยังเป็น การยอมรับซึ่งกันและกันด้วย

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้น โดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, 93-94) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้เช่นกันว่า

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางด้าน การเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพราะถ้าไม่มีการนิเทศแล้ว ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนอาจจะเอนเอมอย่างไม่ถูกต้องจากครูคนอื่น โดยไม่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพที่มีอยู่เดิม

2. ครูควรจะได้รับ การนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญทางด้าน การเรียนการสอน และทางวิชาการ ถ้าครูไม่ได้รับการนิเทศอาจออกมาในทางผิด เช่น มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีการขัดแย้ง นึกจะสอนอย่างไรก็ได้ตามใจตนเอง

3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะ โครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพครูและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนอกจากนี้หลักฐาน และข้อมูลต่างๆ ยังสามารถช่วยในการตัดสินใจหาแนวทางของโรงเรียนได้

4. การนิเทศสามารถกระตุ้นและแนะนำความคิดใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน โดยเฉพาะในกรณีที่ว่าเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ตลอดจนการวิจัยมาใช้ จะเป็นการช่วยในการเก็บ ข้อมูลในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

5. โรงเรียนมีความจำเป็นที่ต้องอบรมครู โดยกระทำต่อเนื่องกันไป เพราะไม่มีหลักประกันได้ว่าครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูมาแล้ว จะเป็นครูที่มีคุณภาพดีตลอดไป โดยไม่ต้องมีการนิเทศ เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ

6. เพื่อเป็นการช่วยครูได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุ วัตถุประสงค์ได้

7. เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการทำงาน เพื่อที่จะได้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทาง อันเดียวกัน มีความสามัคคี มีความรักและภูมิใจในอาชีพที่ตนปฏิบัติอยู่

ธีรวิทย์ ประทุมพรรัตน์และคณะ (2530, 23) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศ การศึกษาภายใน โรงเรียนไว้ว่า การนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การสอนของครู มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ดังใน โรงเรียนจำเป็นต้องมีการนิเทศการศึกษา ซึ่งความจำเป็น เหล่านี้สืบเนื่องจาก

1. ปรัชญาการศึกษา ความมุ่งหมายการศึกษา หลักสูตร วิธีสอนและการวัดผลมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
2. ครูอาจจะมีความรู้ความชำนาญยิ่งหย่อนกว่ากัน งานนิเทศการศึกษาจะช่วยซ่อมแซม เสริมให้ดีขึ้นและการนิเทศการศึกษาจะทำให้วัตถุประสงค์มีการปฏิบัติ
3. เป็นการแก้ข้อบกพร่องอื่น เช่น การขาดมนุษยสัมพันธ์ การปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
4. วิทยาการและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้บางทีครูก็ไม่ได้รับ การศึกษาโดยเฉพาะ จำเป็นต้องมีการนิเทศเพื่อให้มีความรู้และวิธีการใหม่ๆมาใช้
5. การศึกษาที่ชนเผ่าเดียวกันกับวิทยาการแขนงอื่น ที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาคนควา ให้เจริญยิ่งขึ้น การนิเทศการศึกษานับผู้นำในเรื่องนี้ได้ดี

กิติมา ปวีศีลติก (2532, 306) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการสอนใน โรงเรียนเป็นการนิเทศ โดยบุคลากรใน โรงเรียนเอง ซึ่งจะให้ได้ผลดีต้องกระทำอย่างมีขั้นตอนและกระบวนการและต้องให้ ได้ผลตามความมุ่งหมาย ซึ่งแก่นหัวใจของการนิเทศ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคน เมื่อนิเทศแล้วบุคลากรใน โรงเรียน ได้รับความรู้และมีความสามารถในการ ปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศเป็นการสร้างสรรค์วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อประสานสัมพันธ์ การนิเทศเป็นการร่วมมือ สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศเป็นการสร้างความมั่นใจ ความสบายใจและมี กำลังใจในการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, 14) บุคลากรใน โรงเรียน ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้นแต่เนื่องมาจาก สิกขานิเทศที่มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการนิเทศการศึกษาของ โรงเรียนได้ ประกอบกับในสภาพปัจจุบันบุคลากรใน โรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถ เพียงพอ และบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาอีกด้วย จึงควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด และการนิเทศการสอนยังสอดคล้องกับปรัชญาหลักการและวิธีการนิเทศ สมัยใหม่ที่สุด

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่ากรณีศึกษาในโรงเรียนมีความจำเป็นสำหรับบุคลากรในโรงเรียน การนิเทศภายในโรงเรียนยังช่วยส่งเสริมให้ครูร่วมกันทำงาน โดยใช้หลักคิดและแก้ปัญหาตนเองแทนการรอคอยหรือรอรับการช่วยเหลือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน ทั้งยังรู้จักใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนต่อการพัฒนาการเรียนการสอน นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ รับการนิเทศเพื่อพัฒนาตนเอง

จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนที่ต้องดำเนินการให้มีขึ้นภายในโรงเรียนของตน เพื่อช่วยเหลือและปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ส่วนในด้านจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จิโรรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, 3) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้ เพื่อให้ผู้ที่นิเทศจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุง
2. เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
3. เพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น
4. เพื่อเปิด โอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาซึ่งมีอยู่ใน โรงเรียน ได้ช่วยเหลือเพื่อนครู
5. เพื่อส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน
6. เพื่อช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กให้ดีขึ้น
7. เพื่อช่วยเหลือครูในการประเมินผลนักเรียน
8. เพื่อส่งเสริมตัวผู้ให้ครูรู้จักประเมินผล โครงการการปฏิบัติงานและความก้าวหน้า

ของตน

9. เพื่อช่วยให้ครูประสบความสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง

จารย์ส นองมาก (2532, 28) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประสิทธิภาพการสอนของครูใน โรงเรียนเพิ่มขึ้น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งเป็นผลจากการสั่งสอนของครูในโรงเรียนก็สูงขึ้น ครูมีทัศนคติที่ดีต่อหน้างาน มีความพึงพอใจที่จะกระทำหน้าที่ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

อุเมธ ปานะลึก (2533, 23) ยังกล่าวถึง ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการที่จะให้ครูเกิดการปรับปรุง และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, 4) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศไว้สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านว่า การนิเทศมีความมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าของครูให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีคุณภาพต่อไปด้วย

อัญชลี กำพลรัตน์ (2534, 78) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียนได้ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติที่ดี มีความพึงพอใจต่องานในหน้าที่และทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อลดและแก้ปัญหาต่างๆ ภายในสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษานั้นเอง
3. เพื่อให้บุคลากรมีการประสานสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน และมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ปัญหาในสถานศึกษานั้น
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับที่เกี่ยวข้อง

ชินวงศ์ ศรีงาม (2536, 7) กล่าวว่า การนิเทศภายในมีจุดมุ่งหมายหลัก คือมุ่งพัฒนาครูผู้สอนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่พึงประสงค์ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายใน โรงเรียนในอันที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยพัฒนางานด้านการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด

ศุภาวรรณ พานิชสุขไพศาล (2539, 9) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่าเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรภายใน โรงเรียนให้ได้เข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สร้างขวัญและกำลังใจในการประเมินตนเองและความพึงพอใจในการทำงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนหรือตัวเด็ก

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, 8) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนเป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู
  - 1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครู ในด้านการสอนเพื่อครูจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน
  - 1.2 การนิเทศการสอน ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน
  - 1.3 การนิเทศการสอนช่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

2.1 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อคุณภาพของนักเรียน

2.2 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

3. เพื่อสร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน

4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน คือ กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคคลทุกคนใน โรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรภายใน โรงเรียนให้ปรับปรุงตนเองทั้งด้านการสอน บุคลิกภาพ สร้างขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจในการทำงานซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายใน โรงเรียนมีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวางแผนปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือครูใช้ยึดถือในการปฏิบัติการณ์เทศตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่านดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการประอมสีกมาจังหวัดปทุมธานี (2530, 4) ได้สรุปถึงหลักการของการนิเทศภายใน โรงเรียนดังนี้

1. การนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาร่วมกันของผู้บริหาร โรงเรียนและคณะผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศ โดยปฏิบัติกรอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนการปฏิบัติงานชัดเจนต่อเนื่อง
2. การนิเทศภายใน โรงเรียน เน้นบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยโดยยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมงานและภารกิจที่กำหนดร่วมกัน
3. การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการสร้างสรรค์และส่งเสริมบุคลากรใน โรงเรียนทำงานอย่างมั่นใจและภาคภูมิใจในผลงานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ
4. การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าที่เป็นความสัมพันธ์ในแต่ละบุคคล
5. การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ได้แก่ กระตุ้นให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกว่า พบวิธีที่ดีกว่าเดิมในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

รัตน์ วิเศษสังข์ (2533, 47) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายใน โรงเรียนไว้ดังนี้

1. กิจกรรม/งาน/โครงการ/หรือนวัตกรรม ต้องมาจากความต้องการของครูมิใช่จากการสั่งการ
2. เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย
3. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. เป็นการทำงานที่มีขั้นตอนเป็นระบบ ใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผน
ในการทำงาน

5. มุ่งสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีใจจับผิดหรือควบคุม
อัญชลี กำพลรัตน์ (2534, 78) ได้กล่าวถึงหลักการการนิเทศภายใน โรงเรียนไว้ดังนี้คือ

1. เน้นการพัฒนาแก้ไข หรือปรับปรุงงานของสถานศึกษา

2. มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

3. ปฏิบัติได้ทั้งในลักษณะเป็นคณะและเป็นรายบุคคล

4. ควรมีคณะกรรมการนิเทศภายใน ทำหน้าที่ในการสร้างระบบในการนิเทศและให้
การนิเทศแก่บุคลากรในสถานศึกษานั้น

5. บุคลากรที่ได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่นิเทศภายในต้องเป็นที่ยอมรับของเพื่อน
ร่วมงาน

6. ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศและผู้รับ
การนิเทศ

7. การทำงานของทุกฝ่ายต้องยึดหลักของประชาธิปไตย

8. ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการและใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

จากหลักการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า เป็นการเน้นที่กระบวนการประชาธิปไตย
การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
และส่งเสริมความคิดอย่างเสรีให้แก่ครูในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาของตนเองให้สามารถ
นำตนเองได้ แทนที่คอยแต่จะรับคำแนะนำช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน

บุคลากรทางการนิเทศมีความสำคัญในการนิเทศภายใน โรงเรียน เพราะความสำเร็จหรือ
ล้มเหลวของการนิเทศภายใน ความสามารถของผู้นิเทศนั้นเป็นปัญหาหนึ่งของการณ์เทศภายใน
โรงเรียน หากผู้นิเทศไม่มีความรู้ ความสามารถ ทำให้ครูขาดความศรัทธาเสื่อมใส

ตงัด จุฑามานท์ (2530, 59-61) ได้กล่าวว่า บุคลากรการนิเทศนั้นประกอบด้วยผู้บริหาร
การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และคณะผู้ทำหน้าที่นิเทศ และกล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา
มีหน้าที่พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถอยู่เสมอ การนิเทศการศึกษาถือว่าเป็น
การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศการศึกษาและการนิเทศ
การสอน เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับของครูทั่วไป ได้รับการแต่งตั้ง
โดยหลักการบริหาร จัดอยู่ในสายงานที่ปรึกษา ตามโครงการนิเทศ เช่น หัวหน้างานวิชาการ ครู
วิชาการ โรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น

กิติมา ปริดีติลล (2532, 307) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำของหน่วยงาน ต้องแสดงบทบาทดังนี้

1. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศอย่างจริงจัง
2. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีที่สุดของครูในทุกโอกาส ให้คำแนะนำชี้แจงหลังวิชาการให้แก่ครู
3. บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ทำหน้าที่นิเทศและผู้รับการนิเทศ
4. ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน
5. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมงาน
6. ประชุมวางแผนร่วมกับเพื่อนครู เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่
7. ร่วมกับเพื่อนครูวางแผนจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน ประเมินผลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

คณะสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539, 10-11) นุคสาครที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้ให้การนิเทศ ครูผู้รับการนิเทศและนักเรียน ซึ่งนุคสาครเหล่านี้ควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. ผู้บริหาร

1.1 ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้วยการเข้าร่วมประชุมสัมมนากับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ และบ่อยครั้งขึ้น ไปศึกษาดูงานทั้งในและนอกประเทศ

1.2 ผู้บริหารต้องศึกษาและฝึกฝนตนเองให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถมองเห็นและคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างมีเหตุผลและเป็นไปได้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นต้น

1.3 ผู้บริหารต้องแสวงหาความรู้และไวต่อเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อนำสิ่งเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น มานิเทศนุคสาครภายในโรงเรียนอย่างทันที่วงที่ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบางเรื่อง บางหัวข้อ บางตอน การใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นต้น

1.4 ผู้บริหารต้องศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรและเจตนารมณ์ของหลักสูตร มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศครู-อาจารย์

1.5 ผู้บริหารต้องให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อเป็นการจุดไฟในการทำงานของครู-อาจารย์ตลอดเวลา มีความสุขในการทำงาน ภาคภูมิใจในความสำเร็จด้วยการเยี่ยมชม ตามทุกข์สุข อุปสรรคปัญหาในการดำเนินงาน

2. ผู้นิเทศ

2.1 ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้กว้างขวางด้วยการเข้าร่วมประชุมสัมมนา ศึกษาหาความรู้ ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต

2.2 ศึกษาและเลือกใช้เทคนิค กลวิธีการนิเทศเพื่อนำมากระตุ้นให้ครู-อาจารย์ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่มีอยู่ในตนเองมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.3 ศึกษาและฝึกฝนตนให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลจนสามารถให้ข้อเสนอแนะทั้งผู้บริหารและผู้รับการนิเทศได้

2.4 จัดให้มีโครงการตามต่อแนวความคิดและนโยบายจากฝ่ายบริหารได้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนอย่างมีคุณภาพ กิจกรรมการนิเทศที่ควรเลือกดำเนินการเป็นอันดับแรก เพื่อใช้เป็นแกนในการพัฒนางานอื่นด้วยคือ กิจกรรมการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526, 74-75) ได้กล่าวถึงคณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศไว้ดังนี้

1. หัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าสาขาวิชา ได้สรุปการมีส่วนร่วมในการนิเทศของหัวหน้าฝ่ายวิชาการและหัวหน้าสาขา ดังนี้

1.1 ช่วยเหลือสนับสนุนการปฐมนิเทศครูใหม่ และคอยแนะนำช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจการสอน

1.2 ช่วยจัดโปรแกรมการสอนของครูที่ประสบความล้มเหลว

1.3 จัดตัวอย่างการสอนที่ดี หาข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงการสอน

1.4 ช่วยสร้างขวัญกำลังใจจัดให้มีการพบปะกันเพื่อทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

1.5 เข้าเยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกับครู

2. ครูผู้สอนหรือครูประจำชั้น มีหน้าที่ในการสอนและทำงานร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียนต้องมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาทางแก้ปัญหาให้เกิดผล โรงเรียนที่มีครูมีความรู้ความสามารถและมีกระบวนการทำงานที่ดี การนิเทศการสอนก็จะมีประสิทธิภาพ

3. ผู้รับการนิเทศ

3.1 ต้องได้รับการนิเทศแนะนำให้มีความรู้เรื่องงานวิชาการภายในโรงเรียน (เข้า ชำ ทวน) การใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง การผลิตสื่อ นวัตกรรม เทคนิควิธีสอน และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3.2 ครู-อาจารย์ต้องได้รับการนิเทศเรื่องการปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนการสอน ปรับบุคลิกวิธีการสอนเปลี่ยนจากการบอก การอธิบาย การบรรยาย มาเป็นการชี้แนะ ชี้แนะ จัดการและ ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น ครูจึงต้องจัดทำแผนการสอน รายวิชาอย่างมีคุณภาพ และใช้แผนการสอนอย่างจริงจัง นำเอาเทคนิควิธีสอนใหม่ๆ มาใช้ เช่น การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

3.3 ครู-อาจารย์ต้องสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อสามารถแนะนำให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้

3.4 ครู-อาจารย์ต้องรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักศึกษาค้นหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเฉพาะตัว เป็นการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

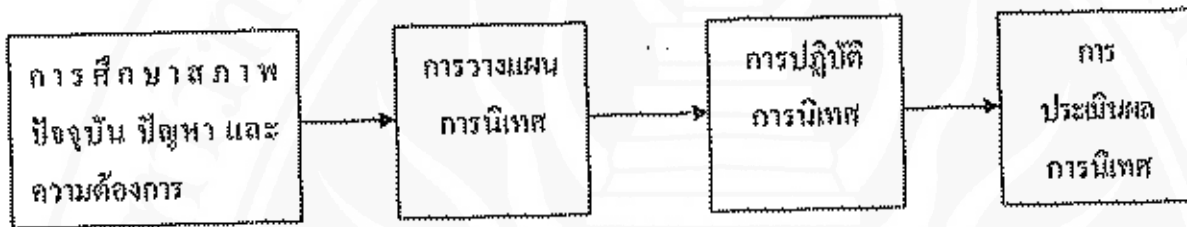
3.5 ครู-อาจารย์และนักเรียนควรร่วมกันวางแผนจัดทําและผลิตสื่ออุปกรณ์การสอน ที่ใช้ในแต่ละรายวิชา

จากแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคลากรทางการนิเทศภายใน โรงเรียนที่จัดอยู่ในปัจจุบัน มีทั้งการนิเทศจากบุคลากรภายนอกสถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร คณะอาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่สถานศึกษาเชิญมาเป็นวิทยากร จะเห็นได้ว่า บุคลากรทางการนิเทศโดยทั่วไปนั้น เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันกับบุคลากรทางการนิเทศการสอน ซึ่งแยกออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนและทำหน้าที่ในการนิเทศ ครูผู้ให้การ นิเทศ ครูผู้รับการ นิเทศและนักเรียน ความสำเร็จของการ นิเทศนั้นอยู่ที่ผู้รับการ นิเทศมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นในทางที่ ต้องการ คุณสมบัตินั้นของผู้นิเทศนั้นจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความเชื่อถือ ความศรัทธา และการยอมรับ ดังนั้น ผู้นิเทศจะต้องมีความสามารถในการ โน้มน้าว ให้เสริมแรงให้เกิดความคิด คล้อยตาม

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนในการที่จะสร้างความร่วมมือ ร่วมใจของ บุคลากรในโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาตนเอง ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศใน โรงเรียนจะ ได้ผลก็ต้องอาศัยกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง เพราะจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกฝ่าย ต้องอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักวิชาการ ได้กล่าวถึงกระบวนการการนิเทศไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, 8) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนว่า เป็นขั้นตอนการนิเทศการศึกษาที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มี 4 ขั้นตอน ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพประกอบตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, 8)

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

การดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนางานใดๆ จะต้องเริ่มต้นด้วยการมองเห็นปัญหาของงานอย่างชัดเจน เพราะการมองเห็นปัญหาจะนำไปสู่ความต้องการในการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา ดังนั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจึงจำเป็นต้องกำหนดไว้ให้แน่ชัด ซึ่งมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบสภาพการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
2. เพื่อทราบสภาพที่เป็นปัญหา และความต้องการของครู
3. เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางตัดสินใจแก้ปัญหา
4. เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการปฏิบัติงานนิเทศให้ไปสู่

อนาคตที่พึงประสงค์ได้อย่างแท้จริง

การวางแผนการนิเทศ

การวางแผนการนิเทศ หมายถึง นำผลจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของโรงเรียนมาจัดลำดับความสำคัญ รวมทั้งศึกษานโยบาย วัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติ เพื่อจัดทำแผนให้สนองตอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน

การปฏิบัติการนิเทศ

การปฏิบัติการนิเทศ หมายถึง การปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดในโครงการการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ

ภายในโรงเรียนไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบุคลากรผู้รับการนิเทศและเพื่อให้การปฏิบัติ การนิเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1. เตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ จัดให้มีการประชุมคณะปฏิบัติงานเพื่อซักซ้อม ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ การบันทึกผล การประเมินผล และการสรุปผล การนิเทศ

2. ปฏิบัติการนิเทศ ดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารไม่ควรละเลยเกี่ยวกับการเสริมแรงให้กำลังใจ รับทราบปัญหา ความต้องการของครู และ นำเอาปัญหาความต้องการนั้นมาพิจารณาหาทางช่วยเหลือสนับสนุน ซึ่งในการปฏิบัติการนิเทศนี้ ผู้บริหารจะใช้การนิเทศทางตรง คือ ผู้นิเทศปฏิบัติการนิเทศด้วยตนเอง โดยปฏิบัติตาม โครงการ แผนงานและการใช้สื่อการนิเทศต่างๆ ที่เตรียมไว้ หรือใช้การนิเทศทางอ้อม ซึ่งเป็นการนิเทศโดยใช้ สื่อนิเทศแทนผู้นิเทศ ได้แก่ การจัดส่งเอกสารแนะนำ ใช้คู่มือครู จุลสาร เทป สไลด์ วีดิทัศน์ รวมทั้ง การใช้วิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ

การประเมินผลการนิเทศ

การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การตรวจสอบความสำเร็จของโครงการกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้นิเทศควรประเมินผลตั้งแต่การเตรียมงานก่อนปฏิบัติการนิเทศ เมื่อเริ่มปฏิบัติ ระหว่างปฏิบัติ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ

1. ชั้นตอนการประเมินประกอบด้วย
2. ชั้นเตรียมงาน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแผนงาน โครงการ
3. ชั้นเตรียมปฏิบัติงาน ตรวจสอบปัจจัยและการสร้างความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติ
4. ชั้นระหว่างปฏิบัติงาน ตรวจสอบเพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคขณะปฏิบัติงาน
5. ชั้นสิ้นสุดโครงการ ตรวจสอบผลรวมการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์

และเป้าหมาย ซึ่งในการประเมินโครงการนั้น ประเมินทั้งสัมฤทธิ์ผลของการปฏิบัติงานตามโครงการ และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามโครงการด้วย

6. ชั้นสรุปรายงานผล ดำเนินการหลังจากประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้วตามหัวข้อดังนี้ ชื่อ โครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ปัญหาและอุปสรรค ผลสัมฤทธิ์ของ โครงการ ข้อเสนอแนะ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้รายงาน

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องการศึกษาข้อมูล การวางแผน การปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นิเทศ จำเป็นต้องรอบรู้

ในเรื่องของเทคนิคและวิธีการนิเทศภายใน โรงเรียนด้วยเพื่อจะได้ร่วมมือกันแก้ไขและปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เกิดผล

ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนเมื่อนำมาพิจารณาแล้วส่วนใหญ่มักมีความสอดคล้องกันหลายๆ ประการ ดังนั้นการที่จะนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติจึงควรได้มีการจัดขอบข่ายความรู้ของงานนิเทศภายในตามลักษณะของงานที่สำคัญออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านหลักสูตร 2. ด้านสื่อการเรียนการสอน 3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4. ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งที่แนวการปฏิบัติในการจัดการศึกษา ซึ่งมีรากฐานมาจากความต้องการทางสังคมและความต้องการของผู้เรียน ครูและผู้บริหาร จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรเป็นอย่างดี มิฉะนั้นจะเกิดความล้มเหลวในการใช้หลักสูตรได้และเมื่อใช้หลักสูตรแล้วก็ต้องมีการประเมินผล

กมล กุ์ประเสริฐ (2544, 34-35) ได้กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นการนำเอาหลักสูตรแกนกลางและสาระของหลักสูตรที่ดำเนินการมาจัดทำร่วมกัน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงแผนภูมิของภารกิจในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อให้การจัดทำมีความสมบูรณ์ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ 1. มาตรฐานช่วงชั้น 2. มาตรฐานรายปี/รายภาค 3. สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค 4. เวลาเรียน/หน่วยกิต 5. คำอธิบายรายวิชา 6. หน่วยการเรียนรู้ 7. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความสำคัญของหลักสูตร

สมนิตี มหารศ (2533, 21) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสิทธิภาพที่นักเรียนได้รับ โดยทางโรงเรียนเป็นผู้จัดหรือจัดหาให้

ทวี สุภิมาธ (2535, 27) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือโครงการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระกิจกรรมและหมวดประสิทธิภาพทั้งหลายที่มุ่งที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาชาติ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, 40-41) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ 1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจุดมุ่งหมายได้ 2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (input) เช่น ครู

นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ และ 3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นแผนจัดการศึกษาให้เป็นที่ไปตามนโยบายและระบบในการจัดการศึกษาของประเทศ เป็นแนวทางให้สถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพในการดำรงชีวิตและการศึกษาต่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับการสอน

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรที่เป็นเรื่องของการปฏิบัติที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยตรง การนำหลักสูตรไปใช้ มีกิจกรรมหลายอย่าง กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือการสอน

สัจจ อุตราวานท์ (2532, 263-271) ได้กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีงานหลักอยู่ 3 งาน ได้แก่ 1. งานบริหารและบริบาลหลักสูตร ประกอบด้วยงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริบาล วัสดุหลักสูตร และการบริบาลหลักสูตรภายใน โรงเรียน 2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ 3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

แฮร์ริส (2534, 27-28; อ้างถึงใน พงศ์ศักดิ์ รัตนวงษา, 1985) ได้กำหนดหลักสำคัญอย่างกว้างๆ ของหลักสูตรกับการสอนไว้คือ

1. งานเกี่ยวกับด้านพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวกับการวางแผน โครงสร้างหลักสูตร การทำประมวลการสอน โครงการศึกษา แผนการสอน โดยกำหนดตัวผู้สอน วัน เวลา สถานที่ และแนววิธีสอน ตลอดจนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานการสอน และการบรรจุหน่วยกิตต่างๆ ลงในการสอน
2. การจัดการเรียนการสอน โดยนำหลักสูตรที่วางไว้มาใช้จัดระบบนักเรียนและการจัดการเรียนการสอน
3. การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน โดยเลือกสรรมาเหมาะสมกับงาน มีการสำรวจ หากการสอนคัดเลือก และเก็บรักษาทะเบียนประวัติเกี่ยวกับบุคลากรแต่ละคน
4. จัดตั้งอำนวยความสะดวก ออกแบบและจัดเตรียมปรัภังค์ ให้ความสะดวกและความเหมาะสมแก่ผู้สอน รวมทั้งการจัดวางแผนการใช้อาคารเรียนให้ถูกต้องและมีเครื่องแสดงบอกที่เก็บรักษาปรัชญาทางการศึกษาให้หยิบใช้ได้ง่าย

5. จัดวัสดุอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ และคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่นำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการสอน
6. การจัดอบรมครูประจำการ โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้ทำงานได้ผลสำเร็จมากขึ้น
7. จัดปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่จำเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เพื่อลดอุปสรรคที่อาจมีขึ้นและในการทำงานได้รับผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น
8. จัดบริการด้านอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการให้การศึกษาของทางโรงเรียน เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย การสร้างความสัมพันธ์ในการทำงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคต่อการสอน และจัดบริการด้านต่างๆ ให้ครูได้ใช้สมรรถภาพของตนได้อย่างเต็มที่
9. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในที่เกี่ยวกับการสอน ประกอบด้วย การแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนได้ทราบ แสวงหาและเลือกใช้ทรัพยากรชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา พยายามหลีกเลี่ยงอิทธิพลในทางที่ผิดและไม่เหมาะสมของชุมชนที่จะมีผลต่อการสอน
10. การประเมินผล มีการวางแผนจัดระเบียบการประเมินผล และดำเนินการประเมินผลในทุกแห่งของโรงเรียนที่มีผลต่อการสอน

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับการสอนเป็นงานที่ต้องศึกษาคำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ จุดมุ่งหมายและ โครงสร้าง ตามหลักสูตรกำหนดการวิเคราะห์ หลักสูตรวางแผนการใช้ปฏิทินปฏิบัติงานหลักสูตร การจัดเตรียมทรัพยากรในการดำเนินงาน การใช้เอกสารประกอบหลักสูตร การจัดเอกสารประกอบความรู้เนื้อหาวิชา การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น การหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร และเทคนิควิธีการนำหลักสูตร ไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้ใช้หลักสูตรต้องพยายามนำหลักสูตรมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของคนและหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุญฤทธิ์ คงคาเพชร (2529, 2) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ บุคคลและวิธีการที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย

วิเชียรศรี วิจิตรศิริ (2530, 64) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนคือ ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2533, 8) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือสิ่งที่เป็นตัวกลางที่ครูนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม หรือทักษะที่ตนเองมีอยู่ให้ไปสู่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สมบุรุษ สวงวนญาติ (2534, 43-44) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งวิธีการสอนและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

จากแนวคิดสื่อการเรียนการสอนที่นักวิชาการและนักการศึกษาต่างๆ ให้ไว้ สรุปได้ดังนี้ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ช่วยในการเรียนการสอน โดยใช้เป็นสื่อกลางในการนำความรู้ไปสู่อุ้เรียน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกิดการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนแต่ละชนิดจะมีผลต่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนไม่เท่ากัน ครูผู้สอนต้องศึกษา ทำความเข้าใจ เกี่ยวกับเทคนิคการเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดการสอน โสตทัศนูปกรณ์ การผลิตสื่อประเภทต่างๆ จากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และการเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการสอน

อภิศรา ชูชาติ (2539, 21-22) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ลักษณะสำคัญต่อไปนี้จะช่วยให้เราเข้าใจเรื่องของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

1. ผู้เรียนเป็นแหล่งของการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด
2. การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง
3. ไม่มีการบังคับให้เกิดการเรียนรู้
4. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
5. ผู้เรียนจะเกิดการเรียน ได้ดีที่สุคด้วยการลงมือปฏิบัติ
6. ผู้เรียนมีพลังที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน
7. ผู้เรียนจะเกิดการเรียน ได้ดีที่สุคเมื่อ ไม่มีความกดดัน
8. การประสบผลสำเร็จสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

ทิสนา แชนมณี (2544, 45) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้การสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบประสาน 5 แนวคิดหลักซีปปา โมเดล (Cippa Model) ซึ่งมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยวิธีการ
    - 1.1 แสวงหาข้อมูล/ประสบการณ์
    - 1.2 ศึกษาทำความเข้าใจ (แปลความ ตีความ)
    - 1.3 คิดวิเคราะห์
    - 1.4 สร้างความหมายแก่ตนเอง
    - 1.5 สังเคราะห์ข้อมูล จัดระเบียบความรู้ จัดโครงการสร้างความรู้
    - 1.6 สรุปความรู้ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อารมณ์และจิตใจ
  2. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งกับบุคคล สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคมและอารมณ์
  3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย โดยการทำกิจกรรมต่างๆ
  4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีม ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ
  5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆที่หลากหลาย
- สัจด์ อุทรานันท์ (2530, 112) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนว่าประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้
1. ตัวป้อน ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
  2. กระบวนการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การดำเนินการเรียนการสอน กิจกรรมสร้างทักษะ การสนับสนุนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฯลฯ
  3. การควบคุม มิได้หมายถึง การควบคุมบังคับ แต่หมายถึง วิธีดำเนินการเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เช่น การเสริมกำลังใจ การตรวจสอบความรู้ ฯลฯ
  4. ผลผลิต ได้แก่ ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามความต้องการ และ
  5. ข้อมูลย้อนกลับ ได้จากการประเมินผลการเรียน ถ้าผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแสดงว่าการจัดการเรียนการสอนบรรลุผล

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนมีความจำเป็นต่อการดำเนินการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้การสอนของครูเป็นไปอย่างราบรื่น

กาญจนา เกียรติประณีต (2524, 141) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การระบุผลการเรียนรู้ที่ต้องการและวิธีการนำไปสู่ผลการเรียนรู้นั้น ภายใต้การดูแลของครู และได้จำแนกการเตรียมการสอนไว้ 3 ประเภท คือ การเตรียมการสอนระยะยาว การเตรียมการสอนเป็นหน่วย และการเตรียมการสอนเป็นรายวัน การเตรียมการสอนต้องมีส่วนประกอบ คือ แนวความคิดหรือหลักการ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล และยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการเตรียมการสอนไว้

1. ช่วยให้ครูมีโอกาสพิจารณาส่วนประกอบต่างๆของบทเรียน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน

2. ครูมีโอกาสคาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการกระตุ้นความคิดของครู

3. เป็นการเตือนความจำ

4. ช่วยให้เกิดความมั่นใจ

5. เป็นประโยชน์ทางด้านหลักการบริหาร ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์จะใช้ประกอบ

การวางแผนการนิเทศการสอน

สรุปให้วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นงานที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ โดยเฉพาะเทคนิควิธีสอนแบบเน้นกระบวนการ การจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ การจัดกิจกรรมอิสระ การจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิธีสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการประเมินผลจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์เพียงใด บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมทั้งการปฏิบัติการสอนของครูผู้สอนเป็นอย่างไร ย่อมทราบได้จากการประเมินผล ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญและความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

สุนทร จันทร์ศรี (2530, 155) ได้ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการใดๆ ที่ทำให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง เช่น คะแนน เป็นต้น ที่มีความหมายแทนคุณภาพหรือลักษณะของสิ่งที่วัดนั้นแล้ว จึงนำผลที่ได้มานับถ้อยคำให้คู่กัน ค่าตัดสินว่า มีคุณภาพมากน้อย สูง ต่ำ เพียงใด เรียกว่าการประเมินผล

ร่ำง บัวศรี (2531, 227) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึงการวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ การวัดในด้านปริมาณ ได้แก่ การวัดความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร ความถี่ ความเร็ว เป็นต้น ส่วนด้านคุณภาพ ได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชาวน์ปัญญา พฤติกรรม เจตคติ ฯลฯ การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการนำความรู้การรวบรวมข้อมูลต่างๆที่จำเป็นต่อการประเมินค่าและตัดสินใจ

พิมลพร รอดเรือง(2539, 41) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ทราบถึงผลการเรียนการสอนของครู ทราบผลการเรียนของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร สิ่งสำคัญจากการวัดผลและการประเมินผลจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของครูผู้สอนและผู้บริหารด้วยว่าเป็นอย่างไรและนำผลที่ได้การวัดและประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, 24) ได้กล่าวไว้ การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนรวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้เต็มศักยภาพ ซึ่งสถานที่ทางศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการ วัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนในระดับหรือวิชาใดก็ตาม การ วัดและการประเมินผลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในวิชานั้น เพราะผลการวัดผลและประเมินผลจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูผู้สอนและนักการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการนำข้อมูลย้อนกลับที่ทำให้ทราบถึงผลการสอนว่าบรรลุผลหรือไม่ การวัดผลและประเมินผลจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนโดยตรง ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ความสนใจต่อการวัดผลและประเมินผลด้านกระบวนการนี้ทุกภายใน

ลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศภายในมีหลายรูปแบบในการเลือกลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนมาใช้ในโรงเรียนต้องเลือกตามความเหมาะสม จะทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนบรรลุผล เพราะเป็นวิธีการนำไปสู่การชี้แนะ แนะนำ ประสานงาน และกระตุ้นให้ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้คือ

อุทัย บุญประเสริฐ และนางชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528, 173-179) ได้เสนอลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การเขียนเขียนและสังเกตการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการเตรียมการและมีการปรึกษาหารือหลังการเขียนเขียนสังเกตการณ์
2. การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นรายกลุ่ม การนิเทศตามคำร้องขอ หรือการนิเทศแบบคลินิก
3. การส่งผู้ผู้ชำนาญ หรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงกว่าในเฉพาะเรื่องไปพบปะแลกเปลี่ยนและร่วมในการให้คำปรึกษาหารือในการปฏิบัติการเรียนการสอนหรือปรับปรุงการปฏิบัติการ
4. การจัดให้มีการเขียนเขียนกันเองในแวดวงงานเดียวกันจากผู้อื่น แหล่งอื่น จึงปฏิบัติงานลักษณะเดียวกัน
5. การประชุม โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น การประชุมปรึกษาหารือ การประชุมอภิปราย การประชุมระดมความคิด การประชุมแบบรับฟังคำบรรยาย การประชุมประจำปีประจำปี การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น
6. การสาริตวิธีการปฏิบัติเฉพาะเรื่อง เฉพาะวิธี
7. การนิเทศโดยการเผยแพร่ผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เอกสารเผยแพร่ คู่มือ คำแนะนำเฉพาะ นิทรรศการ ป้ายนิเทศ เทปเสียง วีดีโอเทป ภาพยนตร์ บทเรียนทางโทรทัศน์ หรือวิทยุ บทเรียนของมหาวิทยาลัยเปิด เป็นต้น
8. การส่งผู้ปฏิบัติไปศึกษา ไปฝึกอบรม หรือไปฝึกปฏิบัติในโครงการต่างๆ
9. การให้มีส่วนร่วมในการทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนในลักษณะผู้ร่วมงาน หรือคณะทำงาน แล้วให้เขียนรายงานไปพร้อมกับการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ ภายใต้คำแนะนำของหัวหน้าคณะหรือผู้บริหาร โรงเรียน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529, 38-50) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศการสอนว่า การใช้กิจกรรมนิเทศการสอนนั้นขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ และความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน และได้เสนอแนวทางในการใช้กิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมการนิเทศการสอน ที่มุ่งปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครูให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การสังเกตการสอนในชั้นเรียนนั้น ครูจะได้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความคิดในการนิเทศปัจจุบันที่ว่าครูผู้สอนสามารถพัฒนาตนเอง และสามารถปรับปรุงพฤติกรรมได้หลังจากสังเกตการสอนแล้ว เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง และปัญหาที่เกิดขึ้น การสังเกตการสอนในชั้นเรียนนี้เหมาะสำหรับนิเทศเป็นรายบุคคล และมีกระบวนการสังเกตดังนี้
  - 1.1 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้นิเทศ
  - 1.2 ปรีกษาหารือและการเตรียมแผนการสอน
  - 1.3 ดำเนินงานสังเกตการณ์สอน
  - 1.4 วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนร่วมกัน
  - 1.5 แก้ไขปรับปรุงการสอน
2. การศึกษาจากตำราหรือเอกสาร เป็นกิจกรรมการนิเทศที่ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ทางด้านวิชาการต่างๆ เหมาะสมสำหรับใช้ในการประกอบการนิเทศทุกกิจกรรมและสามารถช่วยเพิ่มพูนความรู้เฉพาะเรื่องได้อีกด้วย นอกจากนี้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการสอนแล้วยังสามารถช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในทางส่วนตัวอีกด้วย ในโรงเรียนทุกขนาดผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดเอกสารและหนังสือสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมไว้ในห้องสมุดโรงเรียนเพื่อให้ค้นคว้าได้ตลอดเวลา
3. การให้คำปรึกษา เหมาะสมสำหรับใช้ทั้งการนิเทศเป็นรายบุคคลและการนิเทศเป็นกลุ่ม การให้คำปรึกษานั้นจะเป็นวิธีหนึ่งในการเสนอแนะให้กับครูที่มีปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละบุคคลจะพบปัญหาไม่เหมือนกัน ดังนั้น ผู้นิเทศควรให้ความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้นกับแต่ละบุคคล และควรมีเวลาให้คำปรึกษาตามสมควรเพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานที่มีปัญหาของเขาเพราะได้รับการช่วยเหลือแนะนำ วิธีให้คำปรึกษานี้มี 3 ลักษณะ คือ
  - 3.1 นอกวิธีแก้ไขปัญหาให้ทราบโดยตรง
  - 3.2 นอกข้อมูลและช่วยหาทางให้ผู้รับการนิเทศแก้ไขปัญหาคด้วยตนเองซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้รับการนิเทศเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

3.4 ให้คำปรึกษาใน 2 ลักษณะร่วมกัน ต้องคำนึงว่าครูแต่ละคนนั้นมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นการให้คำปรึกษาจึงควรพิจารณาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

4. การสนทนาทางวิชาการ โดยปกติแล้วการสนทนากันมักจะเป็นเรื่องทั่วไป จึงทำให้เกิดความสนุกสนานน่าสนใจ แต่ในการสนทนาทางวิชาการนั้น มักทำให้เกิดความเครียด ดังนั้นผู้นิเทศต้องใช้ความสามารถในการสนทนา ทำให้เรื่องวิชาการนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจ การสนทนาทางวิชาการนั้นเหมาะสำหรับใช้นิเทศทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล ควรยึดหลักในการสนทนา ดังนี้

- 4.1 อุดหนุน ออกล้นในสิ่งที่ไม่พอใจ และรักษาอารมณ์ให้มั่นคง
- 4.2 ยกย่องและให้ความหวังได้อย่างจริงใจ
- 4.3 ชมเชยยกย่อง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสนใจและจริงใจ
- 4.4 ระมัดระวังการวิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่น
- 4.5 เป็นนักฟังที่ดีและพูดกับทุกคน
- 4.6 พูดนุ่มนวล ไหวเราะ แจ่มชัด และยิ้มกับทุกคน
- 4.7 สุภาพ และจำชื่อผู้สนทนาได้

5. การบริหารจัดการสอน เป็นการแนะแนวทางการสอนด้วยการแสดงให้เห็นตัวอย่างทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับตัวแปรและสภาพการณ์ต่างๆ เช่น ความพร้อมของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางเรือน ครู เนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายของการสอน การบริหารจัดการสอนควรมีการเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างดี ครูจะต้องนำตัวอย่างจากการบริหารจัดการสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการสอนของตนเอง และสภาพการณ์ที่แท้จริงของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการสอนควรมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 5.1 มีการวางแผนไว้อย่างดี
- 5.2 การสาธิตควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ
- 5.3 สัมพันธ์กับกิจกรรมนิเทศการสอนอื่นๆ เช่น การให้คำปรึกษา การอภิปราย
- 5.5 มีการคัดเลือกผู้สาธิตการสอนเป็นอย่างดี
- 5.5 มีการประเมินผลการสาธิตการสอน

6. การศึกษานอกสถานที่ เป็นกิจกรรมการนิเทศการสอนที่ได้ผลดีกิจกรรมหนึ่ง การศึกษานอกสถานที่นั้น ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการไปดูการสอนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงกิจกรรมอื่นที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาครู ในทุกด้านด้วย การไปศึกษานอกสถานที่จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และควรมีการประเมินผลการศึกษานอกสถานที่ด้วยเหมาะสมสำหรับใช้กับครูเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งมีประโยชน์ดังนี้

- 6.1 ทำให้ครูเป็นคนที่ทันสมัย มีความรู้กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์
- 6.2 ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จากการทำไปมีประสบการณ์ในต่างสถานที่
ได้เห็นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม
- 6.3 เป็นการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และอาจมีกิจกรรมนันทนาการ
ไปด้วยในตัว
- 6.4 ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในหมู่คณะ เพราะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน
- 6.5 ทำให้สามารถนำประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อ
การเรียนการสอน

7. การเยี่ยมชมและสังเกตการสอน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับใช้กับครู
เป็นกลุ่ม แต่ต้องมีจำนวน ไม่มากเกินไป ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ที่นับว่าเป็นประโยชน์ คือ
การที่ครูคนหนึ่งไปสังเกตการสอนของครูอีกคนหนึ่ง อาจจะเป็นครูในโรงเรียนเดียวกันหรือต่าง
โรงเรียนก็ได้ การเยี่ยมชมเพื่อสังเกตการสอนนั้นมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 7.1 เพื่อสังเกตการสอนในลักษณะของการสร้างสรรค์
- 7.2 เพื่อขยายโลกทัศน์ของครูให้กว้างขึ้น
- 7.3 เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนเฉพาะอย่าง
- 7.4 เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตการสอนมาประยุกต์ใช้

8. การประชุมปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนที่ใช้เป็นเครื่องมือ
สำหรับการเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดให้กว้างขึ้น ก่อให้เกิดการทดลองใหม่ๆ พัฒนาภาวะผู้นำ
และส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ให้ดีขึ้น สามารถสนองวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังนี้

- 8.1 แก้ปัญหาโดยการผ่านกระบวนการกลุ่ม
- 8.2 สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ
- 8.3 ชูใจให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์
- 8.4 พัฒนาทางวิชาชีพให้กับครูและเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า

9. การบรรยาย เป็นกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้กับผู้บริหารนิเทศเป็นจำนวนมาก
วิทยากรต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆอย่างแท้จริง หากมีสื่อ
มาประกอบการบรรยายจะช่วยทำให้การบรรยายน่าสนใจมากขึ้น และอาจตั้งใช้การอภิปรายกลุ่ม
มาประกอบ ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารนิเทศมีส่วนร่วมด้วย การบรรยายจะเหมาะสำหรับการเสนอเนื้อหา
ที่มากในเวลาอันจำกัด แต่เป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่สามารถวัดได้ว่าผู้ฟังคำบรรยายได้รับความรู้
และประโยชน์มากน้อยเพียงใด

10. การประชุมสัมมนา เป็นกิจกรรมการนิเทศการสอนที่ใช้กับกลุ่มบุคคลเพื่อร่วมกันศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ภายใต้ของผู้เชี่ยวชาญ อาจใช้เวลาสั้นหรือยาวก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นหัวข้อเรื่องหรือปัญหา ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกคนต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสัมมนา อาจใช้เพื่อการสำรวจปัญหา แก้ปัญหา โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สรุปผลงาน และแนวทางในการแก้ปัญหาแล้วนำมาเสนอต่อที่ประชุม มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาและสรุปผลร่วมกัน การสัมมนามีข้อดีหลายประการ เช่น มีการระดมความคิด แลกเปลี่ยนความรู้ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางในการค้นหา แต่มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า หากผู้เชี่ยวชาญ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจะทำให้ประสบการณ์แลบลง และผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่กล้าแสดงความคิดเห็นก็จะได้รับประโยชน์น้อย

11. การฝึกอบรม เป็นกิจกรรมการนิเทศที่ทำให้บุคคลมีความรู้ ความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง สามารถปฏิบัติงานการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมจะมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลังจากมีการอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ได้ทันที การฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 11.1 สร้างแนวทางในการปฏิบัติงาน
- 11.2 ช่วยส่งเสริมจิตใจและจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานและครู
- 11.3 ช่วยสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูให้ดีขึ้น
- 11.4 ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

การฝึกอบรมนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น เรื่องระยะเวลาในการฝึกอบรม งบประมาณ สถานที่ เป็นต้น หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่

สรุปได้ว่าลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลนั้น ผู้นิเทศจะต้องพิจารณาเลือกกิจกรรมการนิเทศให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการนิเทศภายใน โรงเรียน และเหมาะสมกับขนาดของกลุ่มผู้รับการนิเทศ รวมทั้งต้องคำนึงถึงปัจจัยสนับสนุนของแต่ละโรงเรียน การที่ผู้นิเทศเลือกกิจกรรมการนิเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะทำให้การจัดกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จำเนียร แสงศกชาย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่าความคิดเห็นของครูภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ การให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการดำเนินการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา การฝึกอบรมเกี่ยวกับการนิเทศภายใน และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เคยได้รับการฝึกอบรมและไม่เคยได้รับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มและการพัฒนาหลักสูตร ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ 1-10 ปี ประสบการณ์ 11-20 ปี และประสบการณ์ 20 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมศักดิ์ เจริญสุข (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย พบว่าข้าราชการครูทั้งที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารและครูผู้สอน และปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความเห็น

ต่อการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาทั้ง โดยรวมและรายด้าน ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อปัญหาการนิเทศภายใน ด้านการนิเทศหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียน และด้านการนิเทศการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการประเมินผล ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความเห็นต่อปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนทั้ง โดยรวมและทุกรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คณีย์ คำพระ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง 2) การดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา ระหว่างความคิดเห็นของครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติต่างกัน ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ได้แก่ การสร้างความเข้าใจเพื่อให้ครูยอมรับการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนยังมีน้อยและขาดข้อมูลด้านการกำหนดทางเลือกเพื่อพัฒนา ได้แก่ วิธีการ/กิจกรรมการนิเทศภายใน ไม่ครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการลงมือปฏิบัติได้แก่ การดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน ด้านการติดตามประเมินผลและแก้ไข ได้แก่ การติดตามประเมินผลการนิเทศภายในไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบ

สมศักดิ์ เสวตสุพร (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตรวจสอบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ และนิเทศพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือวางแผนการนิเทศ การเปรียบเทียบการนิเทศภายในพบว่าจำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 จำแนกตามประเภทการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

สายช่อ ทองสุข (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม และด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มและด้านการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรี กับสูงกว่าปริญญาตรี ทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียนกับตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป ทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 5) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมกับผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนิเทศภายใน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม และด้านการพัฒนาหลักสูตร ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1-10 ปี 11-20 ปี กับ 21 ปีขึ้นไป ทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

มลธิรา นุชทอง (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และเปรียบเทียบสภาพปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของครู จำนวนตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์สอน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครู โรงเรียนประถมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 491 คน เป็นชาย 226 คน หญิง 265 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพและปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนในเรื่องขอบข่ายงานนิเทศ และกระบวนการนิเทศ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) เมื่อเปรียบเทียบการนิเทศภายใน โรงเรียน เรื่องขอบข่ายและกระบวนการนิเทศตามทัศนะของครู เพศชายและเพศหญิง พบว่าในเรื่องกระบวนการนิเทศภายในแตกต่างกัน

3) เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในตามทัศนะของครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และต่ำกว่าปริญญาตรี ในเรื่องกระบวนการนิเทศภายในแตกต่างกัน 4) เมื่อเปรียบเทียบปัญหาตามที่สนะของครูที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 3 ปี และ 3 ปีขึ้นไป โดยส่วนรวมและหลายด้านไม่แตกต่างกัน

บุษาคม กลมกลลา (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการการนิเทศภายในลักษณะกิจกรรมการนิเทศภายในของครูโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 45 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการการนิเทศภายใน โรงเรียนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความต้องการด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการเปรียบเทียบความต้องการนิเทศภายในโรงเรียนของครูโรงเรียนเอกชนกลุ่มที่ 45 จำนวนคามวุฒิการศึกษาของครูและขนาดโรงเรียน พบว่าความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 45 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาที่กล่าวถึง สรุปได้ว่าความต้องการการนิเทศภายใน โรงเรียนที่ได้ดำเนินการมานั้น ยังปฏิบัติได้ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจนัก ยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ขาดหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ถูกต้อง กระบวนการนิเทศควรยึดเป็นแนวทางในการจัดการนิเทศภายใน โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดรูปแบบและกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

ลี (2546, 37: อ้างอิงใน บุษาคม กลมกลลา, 1974, 4135-A) ได้ทำวิจัยเรื่องหน้าที่และการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ภายใน โรงเรียนทางภาคใต้ของรัฐนิวแม็กซิโก สหรัฐอเมริกา โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นแรงผลักดันในการปรับปรุงโครงการนิเทศการศึกษา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของครูใหญ่และครูซึ่งกำหนดตัวแปรด้านเพศ คุณวุฒิ ตำแหน่ง อายุราชการและระดับ โรงเรียน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูไม่ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศของครูใหญ่แตกต่างกัน 2) อายุราชการของครู ไม่ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศของครูใหญ่แตกต่างกัน 3) ตำแหน่งของครู ไม่ทำให้ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศของครูใหญ่แตกต่างกัน 4) ครูผู้หญิงและครูผู้ชายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศของครูใหญ่ไม่แตกต่างกัน 5) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูภายในโรงเรียนด้วยกันมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนครู โรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับนักเรียนมากกว่าครู โรงเรียนประถมศึกษา และ 6) ครูรายงานพฤติกรรมการ

ทางการนิเทศทางการศึกษาของครูใหญ่ด้านที่ไม่มีประสิทธิภาพมากกว่าด้านที่มีประสิทธิภาพ แต่ครูใหญ่รายงานพฤติกรรมด้านที่มีประสิทธิภาพมากกว่าด้านที่ไม่มีประสิทธิภาพ แสดงว่าครูใหญ่เชื่อว่า ตนทำหน้าที่ดีที่สุดในแล้วและมากกว่าที่คิด

แมททอกซ์ (2546, 37; อ้างถึงใน ยุภาคม กลมกลา, 1980, 6061-A) ได้ทำการ ศึกษาเรื่อง ความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐอิลลินอยต์ สหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมากคือ ความต้องการที่มีความสามารถในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ และการประเมินผล รวมทั้งการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและ การพัฒนาหลักสูตร

เวาน (2546, 38; อ้างถึงใน ยุภาคม กลมกลา, 1980, 1283-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้ บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา โดยมี จุดหมายเพื่อศึกษานบทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ ในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบและ ขอบข่ายของงานนิเทศและวิธีการสอนภายในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มครูใหญ่จำนวน 278 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่ งานหลักสูตรและการสอน งานแนะแนว งานบริหารและงานวิชาการ และงานนิเทศภายใน โรงเรียน 2) เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้ที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุดคือครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่น้อยมาก 3) เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัสดุเป็นงานที่ครูใหญ่ ใช้เวลาน้อยที่สุด ส่วนงานนิเทศภายใน โรงเรียน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานแนะ แนว เป็นงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด และ 4) เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีการใช้เอกสารเป็นวิธีการที่ได้ผลน้อย

ทิลลาอัน (2546, 38; อ้างถึงใน ยุภาคม กลมกลา, 1983, 2165-A) ได้ทำการวิจัย เรื่องการ จัดกิจกรรมการนิเทศภายในที่พึงประสงค์ของการพัฒนาประเทศอิตาลี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครู ศึกษาพิเศษ นักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครู ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการ มีความคิดเห็น สอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ใช้พิเศษภายใน โรงเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การฝึกอบรม แนะนำการฝึกปฏิบัติการ การบริหารจัดการสอนโดยศึกษาพิเศษ การประชุมกลุ่มย่อยของครู การเขียน ชั้นเรียน และการสังเกตการสอน 2) ครู ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการ มีความคิดเห็นกันว่า การจัด กิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียนจัดอยู่ในระดับปานกลาง 3) ครู ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนิเทศในลักษณะร่วมมือปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา จะก่อให้เกิดผล ดีกว่าการนิเทศการศึกษาในลักษณะที่ใช้อำนาจและการบังคับ

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปคือ การจัดการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้
ดำเนินการมานั้น ยังปฏิบัติได้ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เพราะจะทำให้ขาดประสิทธิภาพใน
การดำเนินงาน ขาดหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ถูกต้อง โดยเฉพาะขั้นตอนหรือกระบวนการนิเทศ
เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ต้องยึดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียน จึงสมควร
ให้การสนับสนุน และส่งเสริม เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นที่น่าพอใจ อันจะส่งผลให้การจัด
การศึกษาของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นไป